מַאי מִצְטָרְפִין מִצְטָרְפִין לְאַרְבָּעָה, ואף שהוא בעצמו סכך פסול, אין סכך פסול פוסל את הסוכה בפחות מארבעה טפחים (מהר"ם).

אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר אֲפִילּוּ יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה כְּשֵׁרָה מַאי אֵין מִצְטָרְפִין קָנִים בָּעָלְמָא נִינְהוּ, אבל לפי שמואל אפשר להעמיד את הברייתא בנסרים רחבים ארבעה, ומכל מקום לדעת רבי יהודה 'אין מצטרפין' לארבע אמות מן הצד, שלא אמרו חכמים שסכך פסול מצטרף לפסול בארבע אמות מן הצד אלא בסכך שהוא פסול מצד עצמו, אבל לא בנסרים רחבים ארבעה שאינם פסולים מצד עצמם אלא שגזרו חכמים שלא לסכך בהם [ורבי מאיר חולק גם בזה, ולדעתו גם נסרים מצטרפים לארבע אמות מן הצד] (מהר"ם). ויש שכתב, שלפי שמואל יש לפרש שהברייתא מדברת בנסרים שאינם רחבים ארבעה [שאם הם רחבים ארבעה, הרי הם כשאר סכך פסול שמצטרף לפסול ביותר מארבע אמות], ואמר רבי יהודה ש'אינם מצטרפין', להורות לנו שדוקא בזה הוא חולק על רבי מאיר, אבל אם היו ארבעה הוא מודה שמצטרפים (מהרש"א). ויש שכתב, שלדעת שמואל יש לבאר את דברי רבי יהודה באופן שהניח סכך פסול בצד הסוכה מעט פחות מארבע אמות, ובצד הסכך הפסול הניח נסר פחות מארבעה טפחים, ועל כך אמר ש'אין מצטרפין' לשיעור יותר מארבע אמות, שכיון שלדעתו נסר פחות מארבעה טפחים אינו פסול, אינו מצטרף לפסול את הסוכה בצדה ביותר מארבע אמות (רש"ש).

אֵין שִׁעַת הַסַּכָּנָה רְאָיָה, שבשעת הסכנה התירו חכמים לשבת בסוכה שכשרה מן התורה ופסולה רק מדבריהם, כדי שלא תשכח מצות סוכה, ומברכים עליה 'לישב בסוכה', שאילו ישבו שם בלא ברכה, היאך הביא רבי יהודה ראיה ממעשה זה. אבל רבי יהודה סובר שכל שגזרו עליו חכמים, עשו חיזוק לדבריהם ופסלו אותו אף אם אין לו סוכה אחרת לשבת בה, ואם כן יש להוכיח ממה שישבו בה בשעת הסכנה שהסוכה כשרה (ריטב"א, ולענין כח חכמים להפקיע את קיום המצוה מדאורייתא, ראה תוס' לעיל ג, א ד"ה דאמר, ופמ"ג פתיחה להל' ק"ש ד"ה ואי). ויש שפירש, שכוונת רבי יהודה להוכיח שאין לחלק בנסרים בין פחות מארבעה ליותר מארבעה, שאם כן היה להם לסכך בנסרים פחות מארבעה, ועל זה השיב לו רבי מאיר שבנסרים פחות מארבעה אין דרך לקרות בהם את הבית, והיה ניכר לאויבים שכוונתם למצות סוכה, ובדוקא היו צריכים לקחת נסרים שיש בהם ארבעה כדי שלא יהיה ניכר שישיבתם הוא לשם סוכה (פני יהושע בדעת רש"י, ראה בביאורנו לעיל ע"א ד"ה דרבי מאיר).

וְהַיָּשֵׁן תַּחְתָּיו לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, ראה ביאורנו להלן (כ, א ד"ה לא יצא).

הֲפָכָן עַל צִידֵיהֶן, מי שסיכך את סוכתו בכמה נסרים שרחבים יותר מארבעה טפחים, באופן שהפכן על צדיהם, שבאופן הזה יש בכל אחד בפני עצמו רוחב של פחות משלשה טפחים [ונסר פחות משלשה טפחים כשר לפי ביאורו של רב פפא אפילו לדעת רבי מאיר (מהרש"א)], ובצירוף כל הנסרים העומדים על צדיהם יש בו שיעור לכל הפחות של ארבעה טפחים במקום אחד, שפסול אף לרבי יהודה (ע"פ רש"י ומאירי). ויש שפירש, שמדובר על נסר אחד ברוחב ארבעה טפחים, וכשהפכו על צדו יש בו רוחב של שלשה טפחים, ומדובר בסוכה קטנה שיש בה שיעור מצומצם של שבעה טפחים, שבמקרה כזה הסוכה נפסלת בשיעור שלשה טפחים סכך פסול (רש"ש).

וּמִי אָמַר לָן מַר טַעְמָא וְלֹא קַבְּלִינָן מִינֵּיהּ, אמנם לאחר ששמעו רב חסדא ורבה בר רב הונא את ביאור דברי רב הונא מפי רב נחמן, חזרו בהם והודו לדברי רב הונא (ריטב"א).

■ להלכה, אין לסכך בנסרים הרחבים יותר מארבעה טפחים [כרבי יהודה לדעת שמואל], ואפילו הפכן על צדיהם [כרב הונא], ומנהג העולם שלא לסכך בנסרים כלל (שו"ע או"ח תרכט, יח וראה במשנ"ב שם, מט, אם המנהג הוא על דרך חומרא או שכיום הוא אסור מעיקר הדין, וראה עוד מהדו' דרשו שם הע' 37 לענין 'פְּלָפונים'), אמנם במקום שאין אפשרות אחרת, יכול לסכך בנסרים שרחבים יותר מארבעה טפחים, ולברך על סוכה זו (משנ"ב שם, נ).

כְּגוֹן דְּאַנְחֵהּ אַפּוּמָּא דְּמִטַּלְלְתָּא דְּעֵיילִ תְּלָתָא לְגָיו וְאַפֵּיק חַד לְבַר דְּהָווֹ לֵיהּ פְּסָל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה וְכָל פְּסָל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה נִידּוֹן כַּסּוּכָּה, שהניח את הנסר הרחב ארבעה טפחים ברוח הרביעית של הסוכה שאין בה דופן, באופן שרק שלשה טפחים ממנו נמצאים בתוך הסוכה [וכדעת רבי יהודה שאינו פוסל בשלשה טפחים], והטפח הרביעי מחוץ לסוכה, ומכל מקום הסוכה פסולה, לפי שגם הטפח היוצא מחוץ לסוכה נחשב כחלק מן הסוכה, שהלכה בידינו שכל סוכה שיש בה כבר הכשר סוכה, סכך היוצא ממנה נחשב כחלק מן הסוכה [אף שאין הדפנות נמשכים תחתיו], ולכן גם כאן מצטרף הטפח הרביעי של הנסר להיות חלק מן הסוכה, ונמצאת הסוכה מסוככת בנסר שיש בו ארבעה טפחים (רש"י). ומדובר בסוכה קטנה שאין בה שיעור סכך כשר של שבעה טפחים ללא צירוף השלשה טפחים של הנסר, אבל אם יש בסכך הכשר שיעור סוכה אף בלא הנסר, יש לדון את הנסר כמי שאינו חלק מן הסוכה, ואין לצרפו מדין 'פסל היוצא' ולפסול את הסוכה (מהרש"א; בעל המאור ט, א מדפי הרי"ף). ואין אנו צריכים לזה אלא לדעת רב חסדא ורבה בר רב הונא שאף אם הפכו על צדו הנסר על צדו כשר, אבל לדעת רב הונא שאף אם הפכו על צדו פסול משום שרואים אותו כאילו הוא שיפוד של ברזל, אין אנו צריכים לדין 'פסל היוצא' כדי שיחשב סכך פסול (ריטב"א).

ויש שפירש, שמדובר בסוכה גדולה שיש בה שיעור אף בלא הנסר, אלא שכיון שאנו דנים על הטפח הרביעי מדין 'פסל היוצא' כאילו הוא חלק מהסוכה, נחשב הנסר ארבעה טפחים סכך פסול במקום אחד, שאין ישנים תחתיו (מאירי להלו טו, א; המאורות בשם ההשלמה). ולדבריהם אנו צריכים לדין 'פסל היוצא' אפילו לדעת רב הונא, שבסוכה גדולה שלשה טפחים סכך פסול במקום אחד אינו פוסל, ורק על ידי צירוף הטפח הרביעי יש לכל הנסר דין סכך פסול (חזו"א או"ח קמד, ב).

דְּעֵיילִ תְּלָתָא לְגָיו, אבל אם נכנס פחות משלשה, כשרה (השלמה, וראה ריטב"א שנראה שמסתפק בכך).